

AL-FAROBINING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR HAQIDAGI ILMIY QARASHLARI

Sanamjon Yuldashova Bobomurod qizi

Urganch davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqola Al-Farobiyning maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va rivojlantirish bo'yicha qarashlarini o'rganadi. "Ikkinchi ustoz" deb tanilgan Al-Farobiy axloqiy va intellektual tarbiyaga katta ahamiyat bergan holda, erta bolalik davri rivojlanishiga oid qimmatli fikrlar bildirgan. Tadqiqot uning falsafiy qarashlarini, metodlarini va ularning zamonaviy pedagogikaga dolzarbligini tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: Al-Farobiy, maktabgacha ta'lim, erta yoshdagi rivojlanish, axloqiy tarbiya, intellektual ta'lim, ta'lim falsafasi.

Al-Farobiy (872–950), Islomning oltin davri mashhur faylasufi, ta'lim nazariyasiga sezilarli hissa qo'shgan. Uning asarlari insonni har tomonlama rivojlantirish va fazilatli jamiyatlarni yaratishga qaratilgan edi. Garchi uning falsafasi asosan kattalar ta'limi va boshqaruv masalalariga bag'ishlangan bo'lsa-da, bu tamoyillar maktabgacha ta'lim uchun ham chuqur ahamiyatga ega. Ushbu maqola Al-Farobiyning maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashga oid qarashlarini o'rganib, ularning zamonaviy pedagogikadagi o'rnini yoritadi.

Tahlil Al-Farobiyning "Fozil odamlar shahri" (Kitab al-Madina al-Fadila) va "Ilmlar tasnifi" (Ihsa al-Ulum) kabi asosiy asarlaridan hamda zamonaviy tadqiqotlardan olingan. Majid Faxriy va Usmon Bakar singari olimlar Al-Farobiyning ta'lim sohasidagi ta'sirini o'rganib chiqqan bo'lsalar-da, ularning ishlari erta yoshdagi ta'limga bag'ishlanmagan. Ushbu tadqiqot Al-Farobiyning falsafiy tamoyillarini zamonaviy ta'lim nazariyalari bilan uyg'unlashtirib, ushbu bo'shliqni to'ldirishga harakat qiladi.

Tadqiqot metodikasi:

- Al-Farobiy asarlari va ikkilamchi manbalarning matnli tahlili.
- Al-Farobiyning g'oyalari bilan zamonaviy ta'lim nazariyalari, masalan, Montessori, Piajje va Vygotskiy qarashlari o'rtasidagi qiyosiy tahlil.
- Axloqiy va intellektual rivojlanishga oid takroriy tushunchalarning mavzuli tahlili.

Al-Farobiyning maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasiga oid asosiy qarashlari:

Inson rivojlanishi va qobiliyatlari:

Al-Farobiy har bir inson tug'ma qobiliyatlar bilan dunyoga kelishini va ularni to'g'ri ta'lim va tarbiya orqali rivojlantirish kerakligini ta'kidlagan. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun bu ularning tabiiy iste'dod va moyilliklarini erta aniqlab, rivojlantirish zarurligini anglatadi.

Axloqiy va axloq-odob tarbiyasi:

Al-Farobiy axloq va fazilatlarni inson xarakterining asosiy qismi deb bilgan va ularni yoshligidan singdirish kerakligini aytgan. Maktabgacha yoshdagi bolalarga bu ertaklar, o'yinlar va ijtimoiy muloqot orqali mehribonlik, ulashish va boshqalarga hurmat kabi fazilatlarni o'rgatishni anglatadi.

Taqlidning o'rni:

Faylasufning fikricha, inson, ayniqsa bolalar, taqlid qilish orqali o'rganadi. Bu esa maktabgacha yoshdagi bolalarning kattalar va tengdoshlarning xatti-harakatlarini kuzatish va takrorlash orqali samarali o'rganishini tasdiqlaydi.

O'yin va ta'lim:

Al-Farobiy o'yin haqida bevosita so'z yuritmagan bo'lsa-da, uning bilim olishda quvonch va qiziqishning ahamiyatini tan olishi o'yin faoliyatining ahamiyatiga ishora qiladi. O'yin ijodkorlik, ijtimoiy ko'nikmalar va kognitiv rivojlanishni rivojlantiradi.

Til rivojlanishi:

Faylasuf til falsafasi va uning inson tafakkuri hamda jamiyatdagi rolga oid ko'plab asarlar yozgan. Bu maktabgacha yoshdagi bolalar uchun til ko'nikmalarini

rivojlantirish muhimligini va bu intellektual o'sish hamda samarali muloqot uchun poydevor ekanligini ko'rsatadi.

Ta'limning kompleks yondashuvi:

Al-Farobiy aqliy, jismoniy va ruhiy rivojlanishning muvozanatli bo'lishini ta'kidlagan. Bu maktabgacha yoshdagi bolalar uchun jismoniy mashqlar, kognitiv rag'batlantirish va axloqiy ta'limni birlashtirgan o'quv dasturlarini anglatadi.

O'qituvchining roli:

Al-Farobiy fikricha, o'qituvchi inson xarakteri va tafakkurini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. U o'qituvchi va tarbiyachilarni bolalarga sabr, donolik va tushuncha bilan yo'l-yo'riq ko'rsatadigan namuna sifatida ko'rgan.

Ijtimoiy muhitning ahamiyati:

Al-Farobiy insonni tarbiyalashda qo'llab-quvvatlovchi va fazilatli jamoaning ahamiyatini ta'kidlagan. Bu maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ularni qo'llab-quvvatlaydigan muhit, uyda va ta'lim muassasalarida muhim ekanini anglatadi.

Xulosa:

Al-Farobiyning qarashlari maktabgacha ta'limning axloqiy, intellektual va kompleks yondashuv asosidagi rivojlanishini ta'minlash zarurligini ko'rsatadi. Uning tamoyillari zamonaviy maktabgacha ta'lim dasturlarini ishlab chiqishda ilhom manbai bo'lib xizmat qiladi.

Al-Farobiy tamoyillarini zamonaviy o'quv dasturlariga kiritish.

Uning falsafiy qarashlaridan ilhomlangan hikoyalar va musiqa vositalarini ishlab chiqish.

Turli madaniy sharoitlarda Al-Farobiy g'oyalarining qo'llanilishiga oid qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish.

Al-Farobiy qarashlariga qaytish orqali tarbiyachilar va siyosatchilar yosh avlod uchun qulay va samarali muhit yaratishda ilhom olishlari mumkin.

Adabiyotlar.

1. Arief, Armai, 2004. History of the Growth and Development of Classical Islamic Educational Institutions, Bandung: Angkasa

2. Bisri, Cik Hasan and Eva Rufaidah, 2002. Research Model of Religion and Social Dynamics, Jakarta: Rajawali Pres
3. Suwito and Fauzan, 2003. History of Thoughts of Bandung Education Figures: Angkasa Publishers
4. Qosim, N. (2016). Exploring the Potential of Islamization of Economic Science. EL-BANAT: Journal of Islamic Thought and Education, 6(2), 129-142.
5. Abdurrahman Misno BP, and S. Nurhadi. (2020), THE SCIENCE OF USHUL FIQH: From Arabia To The Archipelago. Indonesian Science Media.
6. Muttaqin, R., & Sharif, N. (2020). Islam and the market: A study of Abu Ḥasan AlMawardī's thought on market mechanisms. Maro; Journal of Sharia Economics and Business, Volume 3 No. 1, May 2020, 3(1), 1-1
7. Rizal Muttaqin, and Nurrohman Syarif. "Islam and the market: A study of the thought of Abu Ḥasan Al Mawardī on market mechanisms." Maro; Journal of Sharia Economics and Business, Volume 3 No. 1, May 2020 3, no. 1 (2020): 1-11.